

DAŇ Z FINANČNÝCH TRANSAKCIÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE – POZITÍVNY PRÍKLAD ALEBO EKONOMICKÉ RIZIKO?*

MIROSLAV ŠTRKOLEC,** LADISLAV HRABČÁK***

Abstract: Financial Transaction Tax – Positive Example or Economic Risk?

This article discusses the financial transaction tax as one of the consolidation measures introduced in the Slovak Republic with the aim of improving public finances. Although this tax is new in the Eurozone, the concept is already known in some states. The aim of this article is to assess the financial transaction tax in general and specifically in the Slovak Republic, to identify the possible risks arising from it, and to outline possible scenarios for its further development. Analysis, synthesis, historical method, and comparative method were used in addressing this issue.

Keywords: public finances; state budget; financial transaction tax; Tobin tax

Kľúčové slová: verejné financie; štátny rozpočet; daň z finančných transakcií; Tobinova daň

DOI: 10.14712/23366478.2026.93

1. ÚVOD

Pojem „verejné financie“ je pomerne často skloňovaným slovným spojením v rámci širšej spoločnosti, ale i vedeckej obce.¹ Či sa tento koncept používa v rámci politického boja alebo v inom kontexte, zaiste možno konštatovať a prijať záver, že patrí aj do základného slovníka finančného práva. S určitou dávkou zovšeobecnenia možno úvodom uviesť, že predmetný pojem sa spája s hospodárením verejného sektora. Ide

* Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-23-0158.

** Autor pôsobí ako profesor na Katedre finančného práva, daňového práva a ekonómie Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach; email: miroslav.strkolec@upjs.sk; ORCID: 0000-0001-8712-1945.

*** Autor pôsobí ako odborný asistent na Katedre finančného práva, daňového práva a ekonómie Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach; email: ladislav.hrabcak@upjs.sk; ORCID: 0000-0002-4670-3399.

¹ Bližšie pozri: BABČÁK, V. a kol. *Finančné právo na Slovensku*. Bratislava: Epos, 2017, s. 15 a nasl.; BAKEŠ, M. a kol. *Finanční právo*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 4 a nasl.; alebo aj TOMÁŠKOVÁ, E. – PAŘÍZKOVÁ, I. *Věřejné finance – ekonomické souvislosti*. Brno: Masarykova univerzita, 2018.

o pomerne široký pojem, ktorý v posledných rokoch naberá na čoraz väčšej aktuálnosti vo svetle viacerých udalostí.

Nie je tomu tak dávno, kedy štáty a ich rozpočty čelili mnohým javom, ktoré nemajú v modernej histórii obdobu. Medzi tie patrí pandémia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19, vojna na Ukrajine, či ekonomické javy, ktoré priamo či nepriamo súvisia s uvedenými udalosťami (energetická kríza, vysoká miera inflácie, zdražovanie a pod.). Vlády jednotlivých štátov prijímali v uvedenom období bezprecedentné opatrenia, ktoré mali pomerne zásadný rozpočtový dopad. Išlo o udalosti, ktoré výrazným spôsobom ovplyvnili stav verejných financií na príjmovej aj výdavkovej stránke. Okrem toho stoja štáty pred otázkou fenoménu ESG pravidiel, ktoré prenikajú aj do oblasti verejného sektora a dá sa povedať, že formujú verejné financie ako také.²

Pre úplnosť je však potrebné povedať, že v prípade niektorých štátov nebol stav verejných financií uspokojivý ani pred týmito krízami, no tieto rozdiely sa medzi štátmi ešte výraznejšie prehĺbili. Vládni predstavitelia štátov tak razom stáli pred rozhodovaním o nevyhnutnosti ďalšieho trvania niektorých opatrení a zároveň pred rozhodovaním o prijatí nástrojov, ktoré by prispeli k zlepšeniu stavu verejných financií.

Príkladom takéhoto štátu je aj Slovenská republika (ďalej aj ako „SR“), ktorá bola nútená pristúpiť k tzv. konsolidácii verejných financií. Konsolidácia verejných financií môže mať rôzne podoby. Môže sa týkať tak príjmovej, ako aj výdavkovej stránky verejných rozpočtov a rovnako môže prebiehať v rôznej intenzite. V podmienkach SR boli prijaté viaceré konsolidačné opatrenia, no najväčšia diskusia sa rozprúdila o jednom z nich – dani z finančných transakcií. Táto daň bola zavedená do slovenskej daňovej sústavy zákonom č. 279/2024 Z. z. o dani z finančných transakcií a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej aj ako „Zákon o transakčnej dani“). Práve na toto konsolidačné opatrenie upriamime v predostretom článku svoju pozornosť.

Keďže ide o úplné novum v podmienkach SR, identifikovali sme pomerne širokú výskumnú medzeru a s tým súvisiace literárne vákuum. Pri jej skúmaní je možné vychádzať zo skúseností štátov, v ktorých je táto daň už zavedená, a opierať sa o práce zahraničných autorov³ ako James Tobin, ktorého „Tobinova daň“ z roku 1972 položila základy dnešnej dani z finančných transakcií,⁴ alebo autor Patomäki (1999), ktorý pomerne komplexne spracoval problematiku Tobinovej dane, ďalej Peter B. Spahn (1996), ktorý sa zaoberal možnosťami jej implementácie, či Joseph E. Stiglitz (2010), ktorý diskutoval o možnostiach jej použitia v pokrízovom období, ako aj o dokumenty OECD či Medzinárodného menového fondu, ktoré sa venujú tejto problematike.

² Bližšie pozri: BOHÁČ, R. – KERNDLOVÁ, P. Jak ESG pravidla a udržiteľnosť formujú veřejné finance a daně? *Acta Universitatis Carolinae Iuridica* [online]. 2025, Vol. LXXI, č. 3, s. 11–24 [cit. 2025-10-21]. Dostupné na: <https://doi.org/10.14712/23366478.2025.491>; VYBÍRAL, R. ESG pravidla a jejich role v oblasti udržiteľnosti finančních trhů. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica* [online]. 2025, Vol. LXXI, č. 2, s. 29–45 [cit. 2025-10-21]. Dostupné na: <https://doi.org/10.14712/23366478.2025.389>.

³ PATOMÄKI, H. *The Tobin Tax: How to Make it Real*. Helsinki: Finnish Institute of International Affairs (UPI), 1999; SPAHN, P. B. The Tobin Tax and Exchange Rate stability. *Finance & Development*. 1996, Vol. 33, No. 2, s. 24–27; STIGLITZ, J. E. Lessons from the Global Financial Crisis of 2008. *Seoul Journal of Economics*. 2010, Vol. 23, No. 3, s. 321–339.

⁴ TOBIN, J. *The New Economics: One Decade Older*. Princeton: Princeton University Press, 1974.

Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti sme si ako cieľ tohto článku stanovili posúdiť daň z finančných transakcií v podmienkach SR, identifikovať možné riziká z nej plynúce a načrtnúť možné scenáre jej ďalšieho vývoja.

Pri spracovaní uvedenej problematiky bola aplikovaná analýza na detailné preskúmanie slovenskej legislatívy a dostupných ekonomických dát o dani z finančných transakcií v iných štátoch (predovšetkým Maďarska), zatiaľ čo syntéza slúžila na prepojenie zistených informácií do uceleného obrazu a pre potreby vyvodenia určitých záverov a návrhov v rovine *de lege ferenda*. Historická metóda nám umožnila sledovať vývoj konceptu dane z finančných transakcií od jej pôvodných myšlienok až po súčasné podoby a implementácie vo svete. Napokon, komparatívna metóda bola kľúčová pre porovnanie slovenského a maďarského⁵ prístupu a potenciálnych dopadov s reálnymi skúsenosťami krajín ako Maďarsko a vybrané štáty Južnej Ameriky (napr. Peru,⁶ Bolívia⁷ a ďalšie),⁸ ktoré už podobnú daň zaviedli.

2. KONSOLIDÁCIA VEREJNÝCH FINANCIÍ V SR

Zhoršovanie stavu verejných financií môže mať rôzne príčiny. Môže to byť ekonomická stagnácia, zvyšovanie bežných výdavkov štátu a ďalšie. Tieto všetky skutočnosti vedú k zhoršovaniu (zvyšovaniu) deficitu štátneho rozpočtu a ďalších subjektov verejnej správy. Pred príchodom celospoločenských kríz došlo v roku 2021 ku konsolidácii verejných financií vo väčšine členských štátov Európskej únie (ďalej aj ako „EÚ“). Zhoršenie stavu bolo možné pozorovať u viacerých členských štátov, medzi ktorými bola aj SR.⁹ Stav financií v SR, ale aj iných členských štátoch, bol značným spôsobom ovplyvnený celospoločenskými krízami, ktoré v uplynulých rokoch zasiahli, okrem iného, aj ekonomiky štátov.

Vychádzajúc z najnovších dát, ktoré zachytávajú stav verejných financií za rok 2024, možno konštatovať, že rozpočtová bilancia krajín EÚ sa v roku 2024 medziročne mierne zlepšila. V rámci členských štátov EÚ bol priemerný deficit na 3,2 % HDP. V porovnaní s predchádzajúcim rokom je to medziročný pokles o 0,3 percentuálnych bodov. SR však naďalej zaostáva za priemerom, pretože v roku 2024 hospodárila s deficitom 5,3 %, čo je zásadný rozdiel (konkrétne 1,9 %).¹⁰

⁵ Referenčným kritériom pre výber tohto štátu bola geografická blízkosť, ako aj miera zapojenia do medzinárodných integračných zoskupení.

⁶ Peru: Corporate – Other. In: *PwC: World Tax Summaries* [online]. 17. 7. 2025 [cit. 2025-09-03]. Dostupné na: <https://taxsummaries.pwc.com/peru/corporate/other-taxes>.

⁷ Bolívia: Corporate – Other. In: *PwC: World Tax Summaries* [online]. 17. 7. 2025 [cit. 2025-09-03]. Dostupné na: <https://taxsummaries.pwc.com/bolivia/corporate/other-taxes>.

⁸ Pre účely tohto príspevku budeme používať pre označenie skupiny týchto štátov označenie „štáty Južnej Ameriky“, v rámci ktorých boli zistené veľmi podobné problémy spojené s daňou z finančných transakcií či jej modifikovanými podobami.

⁹ Bližšie: Medziročné mierne zhoršenie deficitu. In: *Národná banka Slovenska* [online]. 22. 4. 2025, s. 1 [cit. 2025-07-27]. Dostupné na: <https://nbs.sk/komentare/medzirocne-mierne-zhorsenie-deficitu-verejnych-financii/>.

¹⁰ Tamtiež, s. 1.

Z uvedeného je zrejmé, že SR sa radí už niekoľko rokov medzi štáty EÚ, ktoré hospodária s verejnými financiami najhoršie. Tieto skutočnosti, no predovšetkým obava zo zhoršenia hodnotenia ratingových agentúr, viedli vládnych predstaviteľov k prijímaniu konsolidačných opatrení. Ako sme už uviedli v úvode, konsolidácia verejných financií môže mať rôzne podoby. Môže sa týkať tak príjmovej, ako aj výdavkovej stránky verejných rozpočtov a rovnako môže prebiehať v rôznej intenzite. V súvislosti s konsolidáciou verejných financií v **oblasti zdaňovania** možno uvažovať o viacerých prístupoch:

- a) **úprava daňových prvkov:** Ide o veľmi častý a dá sa povedať preferovaný spôsob konsolidácie verejných financií. Daňové prvky sú témou nie len v období nevyhnutnosti konsolidovať, no je to otázka aj v rámci politického boja, keďže politické garnitúry zvyčajne majú odlišnú predstavu o nastavení jednotlivých daní tvoriacich daňovú sústavu v SR.¹¹ Pokiaľ ide o úpravy alebo zmeny daňových prvkov, zvyčajne sa siahajú po modifikácii obligatórnych konštrukčných prvkov, a to predovšetkým základu a sadzby dane, no nie sú vylúčené ani zásahy do tých, ktoré majú fakultatívnu povahu (napr. oslobodenie od dane).
- b) **zavádzanie nových daňových nástrojov:** Konsolidácia býva často spájaná so zavádzaním nových nástrojov alebo opatrení v oblasti zdaňovania, pokiaľ štáty nevedia nájsť iné spôsoby zabezpečenia rozpočtových príjmov, resp. v prípadoch, ak štáty nie sú schopné urobiť šetriace opatrenia na výdavkovej stránke štátneho rozpočtu. Zavádzanie nových daní však nie je veľmi populárne a skôr sa pozornosť upiera na úpravu daňových prvkov, ktoré majú menej „viditeľný“ charakter.
- c) **mix oboch prístupov:** V prípade veľmi zlého stavu verejných financií, keď už nepostačuje úprava daňových prvkov alebo zavedenie nových daňových nástrojov, prichádza do úvahy možnosť zavedenia ich kombinácie. Zmysel tohto prístupu možno vidieť predovšetkým v rozložení daňového bremena v rámci spoločnosti a zmiernenie dopadov týchto nepopulárnych opatrení na rôzne skupiny obyvateľstva. Príkladom takéhoto prístupu je aj konsolidácia verejných financií v SR.

V podmienkach Slovenskej republiky boli prijaté už dva tzv. konsolidačné balíčky, pričom aktuálne sa diskutuje o treťom, ktorého opatrenia sa majú začať aplikovať od začiatku roka 2026. Ide o kombináciu opatrení, ktorých cieľom je znížiť deficit. Do roku 2027 sa plánuje zníženie deficitu pod 3 %, čím by sa dosiahol deficit porovnateľný s inými členskými štátmi EÚ. Ministerstvo financií SR deklaruje, že pri prijímaní konsolidačných opatrení sa vychádzalo z viacerých princípov, a to (1.) konsolidácia výdavkov štátu a zavádzanie príjmových opatrení, (2.) solidarita bohatých s chudobnými, (3.) solidarita veľkých spoločností s malými, (4.) pomoc nízkopríjmovým skupinám, (5.) pomoc spoločnostiam a živnostníkom.¹² Naplnenie uvedených princípov je však

¹¹ Bližšie: ŠTRKOLEC, M. Zmeny daňovej legislatívy a ich vplyv na stabilitu podnikateľského prostredia. In: ŠRAMKOVÁ, D. – JANOVEC, M. – VALDHANS, J. (eds.). *Dny práva 2017. Časť III.: stabilita a stabilizace podnikateľského prostredí*. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 340–349.

¹² Ministerstvo financií SR predstavilo balík konsolidačných opatrení. In: *Slovenská komora daňových poradcov* [online]. [cit. 2025-07-27]. Dostupné na: <https://new.skdp.sk/clanky/ministerstvo-fincii-sr-predstavilo-balik-konsolidacnych-opatreni?page=2>.

u niektorých opatrení viac ako len otázne, najmä ak sa pozrieme na podnikateľský sektor, ktorý bol veľmi výrazným spôsobom dotknutý konsolidačnými opatreniami.

I keď konsolidácia verejných financií v podmienkach SR začala od roku 2024, kedy nadobudli účinnosť prvotné opatrenia,¹³ obyvateľstvo a podnikateľský sektor pocítili väčšmi práve druhý konsolidačný balíček, ktorého opatrenia začali platiť od roku 2025. Stalo sa tak prijatím zákona č. 278/2024 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti s ďalším zlepšovaním stavu verejných financií (ďalej aj ako „Konsolidačný zákon“) a už spomínaným Zákonom o transakčnej dani. Konsolidačným zákonom boli upravené viaceré prvky daní, ktoré tvoria slovenskú daňovú sústavu, čím má dôjsť k zlepšeniu stavu verejných financií. Pre obmedzený rozsah však nebudeme analyzovať a hodnotiť všetky prijaté konsolidačné opatrenia.

Pri zavádzaní konsolidačných opatrení sa vychádzalo z viacerých ekonomických predikcií, pričom až po ich riadnom uplatňovaní bude možné vyhodnotiť ich (ne)efektívitu a porovnávať skutočný stav so stavom predpokladaným. Vo všeobecnosti sa však predpokladá, že opatrenia prijaté v rámci konsolidácie majú zabezpečiť príjmy na úrovni 2,6 až 2,7 miliardy eur.¹⁴ Len daň z finančných transakcií mala zabezpečiť príjmy na úrovni 723 miliónov eur.¹⁵ Práve tomuto veľmi diskutovanému opatreniu budeme v ďalšom texte venovať bližšiu pozornosť.

3. DAŇ Z FINANČNÝCH TRANSAKCIÍ AKO KONSOLIDAČNÉ OPATRENIE

3.1 VŠEOBECNÉ VÝCHODISKÁ DANE Z FINANČNÝCH TRANSAKCIÍ

Daň z finančných transakcií, často označovaná aj ako „transakčná daň“, nie je v ekonomickej a finančno-právnej teórii úplnou novinkou.¹⁶ Jej korene siahajú do 30. rokov minulého storočia, pričom najvýznamnejším teoretickým základom sa stala tzv. Tobinova daň, ktorú v roku 1972 navrhol nositeľ Nobelovej ceny za ekonómiu James Tobin.¹⁷ Pôvodný zámer Tobinovej dane bol primárne stabilizačný – zaviesť

¹³ Stalo sa tak zákonom č. 530/2023 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti so zlepšením stavu verejných financií.

¹⁴ Koalícia sa dohodla na konsolidácii za 2,6 až 2,7 miliardy eur. In: *Úrad vlády Slovenskej republiky* [online]. 17. 9. 2024 [cit. 2025-07-27]. Dostupné na: <https://www.vlada.gov.sk/tlacove-spravy/premier-koalicia-sa-dohodla-na-konsolidacii-za-2-6-az-2-7-miliardy-eur/>.

¹⁵ Konsolidácia verejných financií 2025. In: *Ministerstvo financií Slovenskej republiky* [online]. 7. 10. 2024 [cit. 2025-07-27]. Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/files/archiv/71/KONSOLIDACNE-OPATRENIA-PREZENTACIA.pdf>.

¹⁶ Bližšie: Tobin Tax. In: *ITAXA BLOG: International Taxation in Simple Words* [online]. [cit. 2025-07-27]. Dostupné na: <https://www.itaxa.it/blog/en/dizionario/tobin-tax/#:~:text=Whether%20or%20not%20a%20Tobin%20tax%20ultimately,financial%20responsibility%2C%20regulatory%20reforms%2C%20and%20economic%20justice.>

¹⁷ Bližšie: PATTERSON, B. – GALLIANO, M. The Feasibility of an International “Tobin Tax”. *Economic Affairs Series, ECON-107 EN (PE 168.215)*. In: *European Parliament* [online]. 1999 [cit. 2025-07-27]. Dostupné na: https://www.europarl.europa.eu/workingpapers/econ/107_en.htm.

mierne zdanenie menových transakcií s cieľom tlmiť volatilitu finančných trhov¹⁸ a obmedzovať špekulatívne kapitálové toky.¹⁹ Ako aj uvádza autor Seely, o tejto myšlienke diskutovali politici, ekonómovia a bankári.²⁰ Túto myšlienku možno doplniť aj o to, že táto téma má aj právny presah, a preto niet divu, že zaujíma aj právnu obec. Dnešné varianty dane z finančných transakcií,²¹ vrátane tej slovenskej, však často sledujú odlišné ciele, najmä fiškálne, t. j. generovanie príjmov pre štátny rozpočet, čo predstavuje významný posun v jej filozofii.²²

Terminologické označenie dane z finančných transakcií si vyžaduje precíznu analýzu, najmä z pohľadu vedy o finančnom práve. Hoci sa v bežnej, často aj ekonomickej, komunikácii používa všeobecné spojenie „finančná transakcia“ (dokonca aj predmetná daň obsahuje takéto slovné spojenia vo svojom označení), právna veda a osobitne veda o finančnom práve vyžadujú vyššiu úroveň presnosti.

Pojem „financie“ je v rámci vedy o finančnom práve definovaný ako „[...] *sústava spoločensko-ekonomických, resp. peňažných vzťahov spojených s tvorbou, rozdeľovaním a používaním peňažných fondov na úlohy a funkcie príslušných ekonomických subjektov*“.²³ Ide tu o vzťahovú koncepciu poňatia predmetného pojmu. Naopak, v ekonomickom chápaní ide o sústavu peňažných operácií s reálnymi peniazmi, na základe ktorých dochádza k zmene peňažnej masy medzi jednotlivými ekonomickými subjektami.²⁴ Detailným skúmaním tohto pojmu možno dospieť k existencii viacerých ďalších skupín platobných operácií (fiskálne, sekuritné, asekuračné a ďalšie). Tieto koncepty boli pomerne rozsiahlo spracované v rámci domácej, ale aj zahraničnej vedeckej spisy.²⁵

Používanie všeobecného pojmu „finančná transakcia“ v názve zákona a definícii dane môže z pohľadu puristov finančného práva pôsobiť ako isté zjednodušenie alebo dokonca nepresnosť, pretože nezohľadňuje podrobnú klasifikáciu a špecifiká jednotlivých druhov platobných operácií. Môže to viesť k interpretácii, že zákonná úprava

¹⁸ V rámci EÚ je však vytvorený určitý finančno-právny rámec regulujúci finančné trhy v záujme predchádzania rizikám, ktoré sa v danej oblasti vyskytujú (bližšie: JURKOWSKA-ZEIDLER, A. *The Architecture of the European Financial Market: Legal Foundations*. Gdansk: Wolters Kluwer, 2016, s. 168).

¹⁹ Bližšie: LAURIN, A. *Foreign Exchange Markets and the Tobin Tax* [online]. 26. 1. 2000 [cit. 2025-07-27]. Dostupné na: <https://publications.gc.ca/Pilot/LoPBdP/BP/prb9918-e.htm>; BRUNHOFF, S. – JETIN, B. *The Tobin Tax and the Regulation of Capital Movements: Global Finance: New Thinking on Regulating Speculative Capital Markets*. Zed Books, 2000, s. 195–214; alebo aj RAJAN, R. S. Tobin Tax Revisited: A Global Tax for Global Purposes? *Economic and Political Weekly*. 2002, Vol. 37, No. 11, s. 1024–1026.

²⁰ SEELY, A. The Tobin Tax: Earlier Debates. In: *The House of Commons Library* [online]. 16. 1. 2012 [cit. 2025-07-27]. Dostupné na: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN01346/SN01346.pdf>.

²¹ Pre úplnosť možno dodať, že koncept dane z finančných transakcií bol navrhnutý aj na úrovni EÚ v roku 2011, no nebol úspešný. Z uvedeného dôvodu nie je predmetná oblasť harmonizovaná naprieč krajinami EÚ.

²² Bližšie: KAGAN, J. Tobin Tax: What It Is, How It Works, Examples. In: *Investopedia* [online]. 30. 8. 2022 [cit. 2025-07-27]. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/terms/t/tobin-tax.asp>; alebo aj REISEN, H. Tobin Tax: Could It Work? In: *OECD Observer* [online]. 29. 3. 2002 [cit. 2025-07-27]. Dostupné na: <https://cdi.mecon.gov.ar/bases/docelec/mm1043.pdf>.

²³ BABČÁK, c. d., s. 505.

²⁴ Tamtiež, s. 17.

²⁵ Bližšie pozri: napr. KARFÍKOVÁ, M. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 356; MRKÝVKA, P. a kol. *Finanční právo a finanční správa*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 14–15.

nerozlišuje dostatočne medzi rôznymi druhmi finančných operácií, ktoré majú odlišnú právnu povahu a ekonomické dopady. Možno poukázať na príklade fiskálnych platobných operácií. Ako aj bude ďalej uvedené, prevažná časť platieb realizovaných v prospech rozpočtov verejných subjektov, ktoré predstavujú tzv. fiskálne operácie, nie je predmetom dane z finančných transakcií, čo opodstatnene vyvoláva pocit legislatívnej nepresnosti a nedôslednosti.

Napriek uvedenému potenciálnemu nesúladu s niektorými puristickými prístupmi vo finančnom práve sa v tomto príspevku zámerne používa pojem „daň z finančných transakcií“, rovnako ako aj pojem „finančná transakcia“, presne tak, ako sú definované a použité v Zákone o transakčnej dani. Toto rozhodnutie je zdôvodnené niekoľkými faktormi, no predovšetkým legislatívnou realitou. Zákon, ktorý zavádza túto daň do slovenského právneho poriadku, explicitne používa danú terminológiu. Pre pochopenie a analýzu konkrétnej daňovej úpravy je nevyhnutné operovať s pojmami, ktoré sú priamo zakotvené v platnej legislatíve. Ignorovanie legislatívne záväznej terminológie by mohlo viesť k nejasnostiam a zmätočným interpretáciám textu zákona.

V rámci tohto príspevku teda pojmy „finančná transakcia“ a „daň z finančných transakcií“ používame v ich legislatívne definovanom zmysle, čo umožňuje priamu a relevantnú analýzu daňového nástroja tak, ako bol prijatý v SR.

Vzhľadom na uvedené, je dôležité rozlišovať medzi ideálnym vedeckým prístupom k definícii finančných pojmov a praktickou aplikáciou v právnom poriadku. Hoci vedecká obec môže volať po precíznejšej terminológii, legislatíva sa riadi svojimi vlastnými pravidlami a cieľmi, čo môže viesť k zjednodušeniam pre účely právnej istoty a efektívnosti.

Nemenej významnou otázkou je aj postavenie transakčnej dane v rámci dichotomickej daňovej sústavy SR. Po hĺbkovom skúmaní jednotlivých daňových prvkov tejto dane nemožno podľa nášho názoru klasifikovať tento nový daňový inštrument či už do skupiny priamych alebo nepriamych daní. Hoci primárnym zdaniteľným objektom sú tu špecifické finančné operácie, nie príjem alebo majetok subjektu ako taký, povaha transakčnej dane by možno viedla k urýchlenému záveru, že tu ide o nepriamu daň. Jedným z kľúčových kritérií pre klasifikáciu daní na priame a nepriame je ich možná prenosnosť na iný subjekt. Pri priamych daniach sa predpokladá, že daňové bremeno znáša priamo subjekt, ktorému je daň uložená. Naproti tomu, nepriame dane sú charakteristické možnosťou prenesenia daňového bremena na iný subjekt. Práve prenosnosť, ako aj vyplýva z ďalšieho textu, nebude vždy možná. Ďalším znakom príznačným pre nepriame dane je diferencovanie medzi daňovníkom a platiteľom dane. Nie v každej situácii však právna úprava predpokladá existenciu oboch týchto subjektov. Pôjde o prípady, keď sa poskytovateľ platobných služieb, ktorý má zvyčajne postavenie platiteľa dane, nachádza mimo územia SR. Na základe uvedeného konštatujeme, že daň z finančných transakcií má skôr hybridnú povahu a nemožno ju jednoznačne zaradiť ani medzi priame, ani nepriame dane. Na podporu tohto tvrdenia nám slúži aj to, že samotný zákonodarca v podmienkach SR pri tvorbe štátneho rozpočtu klasifikoval predmetnú daň do skupiny „iných daní“.²⁶

²⁶ Vyplýva to konkrétne z Prílohy č. 1 (Balancia príjmov a výdavkov štátneho rozpočtu na rok 2025) k zákonu č. 345/2024 Z. z. o štátnom rozpočte na rok 2025.

Daňová sústava SR je tvorená viacerými druhmi daní, ktoré sú ukladané a vyberané jednak na úrovni štátnej a taktiež na úrovni miestnej. Dá sa povedať, že daňová sústava v podmienkach SR je relatívne stabilná a témou v rámci politického boja bývajú skôr ich daňové prvky. S konsolidáciou verejných financií a prijatím Zákona o transakčnej dani však bola do nášho právneho poriadku zavedená nová daň, ktorá v slovenských reáliách nemá obdobu a hneď sa stala veľmi diskutovanou témou.

Zákon o transakčnej dani nadobudol účinnosť od 1. januára 2025, pričom podľa § 13 ods. 2 tohto zákona je prvým zdaňovacím obdobím až apríl tohto roka.²⁷ Posun prvého zdaňovacieho obdobia bol spôsobený predovšetkým nevyhnutnosťou prípravy bankových inštitúcií na splnenie viacerých povinností v zmysle Zákona o transakčnej dani. Aj napriek tomu, že platitelia dane sa vedia relatívne rýchlo adaptovať na nové povinnosti, toto relatívne krátke obdobie bolo veľmi kritizované z dôvodu viacerých nezodpovedaných otázok, ktoré tieto subjekty mali vo vzťahu ku transakčnej dani.

Ďalším veľmi kritizovaným aspektom spojeným so Zákonom o transakčnej dani bol aj spôsob prijatia uvedeného právne predpisu. S týmto postojom možno vysloviť súhlas. Zavádzaniu takto zásadných opatrení by mala predchádzať diskusia s vedeckou a odbornou obcou,²⁸ no táto v celom procese absentovala. Predchádzajúca diskusia sa nám javí ako nevyhnutný a nenahraditeľný komponent legislatívneho procesu. Domnievame sa, že práve pri tak spoločnosť polarizujúcom opatrení by sa nemala predchádzajúca vedecká diskusia ignorovať, o to viac v záujme naplnenia princípu legality.

Odhliadnuc od toho, z obsahového hľadiska uvedeného právneho predpisu nemožno hovoriť o nejakých špecifikách. Zákon o transakčnej dani obdobne ako aj iné zákony o daniach obsahuje tak hmotnoprávnu úpravu, ako aj úpravu parciálnych procesno-právnych otázok.²⁹ Ešte predtým, ako pristúpime k objasneniu jednotlivých daňových prvkov, je potrebné objasniť základné pojmy, ktoré sú pre uplatňovanie transakčnej dane nevyhnutné.

Jedným z takýchto pojmov je **finančná transakcia**, ktorou rozumieme platobnú službu poskytovanú poskytovateľom platobných služieb vykonanú na základe príkazu alebo súhlasu daňovníka alebo obdobnú platobnú službu poskytovanú poskytovateľom platobných služieb so sídlom mimo územia SR vykonanú na základe príkazu alebo súhlasu daňovníka.³⁰ To, že poskytovateľ platobných služieb sa nachádza mimo územia

²⁷ Uvedený právny predpis už bol dokonca novelizovaný zákonom č. 26/2025 Z. z., čo zaiste ovplyvňuje kvalitu daňovej legislatívy. Časté zmeny daňovej legislatívy však zásadným spôsobom ovplyvňujú aj právnu istotu daňových subjektov.

²⁸ Sme toho názoru, že chýbajúce predchádzajúce komunikácia s profesnými komorami (napr. Slovenskou komorou daňových poradcov) by prispela ku kvalite legislatívneho procesu a predišlo by sa následným okamžitým novelizáciám bezprostredne po prijatí zákona. Zároveň sme toho názoru, že tento nedostatok zákonodarného procesu uškodil tomuto konsolidačnému opatreniu aj pokiaľ ide o jeho prijatie širšou verejnosťou.

²⁹ Na správu tejto dane sa taktiež aplikuje zákon č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

³⁰ Zákon č. 279/2024 Z. z. o dani z finančných transakcií a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, § 2 písm. b).

SR nezohráva prakticky žiadnu významnejšiu rolu z pohľadu tejto legálnej definície. Môže to však vyvolávať aplikačné problémy v kontexte § 3 ods. 1 Zákona o transakčnej dani, v ktorom je obsiahnutá definícia pojmu daňovník (viď nižšie) viažuca sa (reštriktívne) len na situácie, keď transakcie sú vykonávané prostredníctvom platobného účtu vedeného u poskytovateľa platobných služieb so sídlom v tuzemsku a nie aj v zahraničí.

Ďalším veľmi podstatným pojmom je **transakčný účet**, ktorý je definovaný v § 2 písm. c) Zákona o transakčnej dani. Týmto možno rozumieť jednak platobný účet daňovníka, ktorý je právnickou osobou alebo organizačnou zložkou zahraničnej osoby, ako aj platobný účet daňovníka, ktorý je fyzickou osobou – podnikateľom, na ktorom takýto daňovník vykonáva finančné transakcie súvisiace s jeho podnikaním.

Okrem základného pojmoslovía je potrebné venovať pozornosť aj základným konštrukčným prvkom tejto dane. Začneme **subjektom dane**. V tejto súvislosti Zákon o transakčnej dani rozlišuje v § 3 medzi daňovníkom a platiteľom dane.

Vo všeobecnosti možno uviesť, že daňovníkom dane bude osoba, ktorej vznikla daňová povinnosť podľa predmetného právneho predpisu.³¹ Jedným dychom treba doplniť, že Zákon o transakčnej dani neobsahuje explicitnú úpravu momentu vzniku daňovej povinnosti, ktorá je charakteristická pre iné zákony o daniach, čo je určitým nedostatkom prijatej právnej úpravy. Z podstaty tejto dane však možno vyvodiť, že vznik daňovej povinnosti sa bude upínať na moment zrealizovania finančnej transakcie, ktorá je predmetom dane. Platiteľom dane bude zase osoba, ktorá takúto daň zrazí a odvedie príslušnému správcovi dane.³² Pre úplnosť je potrebné poznamenať, že táto daň sa vzťahuje na podnikateľský sektor. Od 1. januára 2026 by však malo dôjsť k redukcii okruhu povinných osôb o fyzické osoby – podnikateľov.³³

Daň z finančných transakcií sa v podmienkach SR neuplatňuje len na právnické osoby, ale na celý podnikateľský sektor, vrátane fyzických osôb – podnikateľov, čo sa postretlo s veľkou vlnou nevôle. Naopak, orgány verejnej moci a neziskový sektor nebudú považované v zmysle Zákona o transakčnej dani za daňovníkov (negatívne vymedzenie). Konkrétne možno spomenúť Sociálnu poisťovňu, Maticu slovenskú, Slovenskú akadémiu vied, Úrad pre dohľad nad starostlivosťou a ďalšie. Kladne však možno hodnotiť aj to, že okrem verejných inštitúcií či ustanovizní sa v tomto výpočte nachádza aj neziskový sektor (občianske združenie, nadácie, neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby a pod.). Takéto vymedzenie okruhu povinných subjektov môže vyvolávať aj otázku nerovného zaobchádzania. Nerovnosť v zaobchádzaní by bolo možné vnímať za aktuálne platnej a účinnej právnej úpravy, ak porovnáваме postavenie podnikateľského a nepodnikateľského sektora (vrátane neziskových

³¹ Bližšie pozri: tamtiež, § 3 ods. 1.

³² Platiteľom dane bude spravidla poskytovateľ platobných služieb (resp. jeho organizačná zložka), no nie je vylúčené, že daň bude odvádzať samotný daňovník. Pôjde predovšetkým o situácie, kedy daňovník je používateľom platobných služieb od poskytovateľa mimo územia SR (bližšie pozri: tamtiež, § 3 ods. 3).

³³ Pôvodný návrh zákona počítal aj s vypustením právnických osôb do 100 tis. eur, na čom sa však nenašiel konsenzus. Novelizácia Zákona o transakčnej dani bola učená zákonom č. 272/2025 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 279/2024 Z. z. o dani z finančných transakcií a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

subjektov³⁴). Po prijatí novely zákona, ktorým sa zúži okruh podnikateľských subjektov, ktoré budú povinné platiť túto daň, bude možné uvažovať o diskriminácii aj osobitne v podnikateľskom sektore.

Ďalším obligatórnym daňovým prvkom je **predmet dane**, ktorý je upravený v § 4 Zákona o transakčnej dani. Predmetom dane z finančných transakcií je jednak finančná transakcia, pri ktorej dochádza k odpísaniu sumy finančných prostriedkov z platobného účtu daňovníka, ďalej použitie platobnej karty vydananej k transakčnému účtu, na účely vykonania finančnej transakcie, a konečne aj preúčtovaný náklad súvisiaci s vykonaním finančnej transakcie, ktorá sa vzťahuje na činnosť daňovníka vykonávanú v tuzemsku. Na tomto mieste je však potrebné zdôrazniť, že zdaňujú sa finančné transakcie, pri ktorých dochádza k odpísaniu (nie pripísaniu) sumy peňažných prostriedkov z platobného účtu daňovníka.

Zákonná úprava obsahuje pomerne široký výpočet finančných transakcií, ktoré, naopak, nie sú predmetom dane (§ 4 ods. 2). Ide o rôzne druhy transakcií, pričom generalizáciou možno dospieť k dvom skupinám dôvodov, pre ktoré nie sú tieto transakcie predmetom dane:

- 1. vecné dôvody:** Predmetom dane nie sú rôzne druhy finančných transakcií, u ktorých to má vecné opodstatnenie. Pôjde o platobné operácie, ktorými sa plnia peňažné povinnosti ako platenie daní, odvodov a príspevkov, ktoré sú príjmom štátneho rozpočtu (Sociálna poisťovňa a zdravotné poisťovne) alebo plynú iným verejnoprávnym entitám. Veľmi kriticky možno hodnotiť, že zákonná úprava aktuálne nepamätá na rôzne ďalšie situácie, keď dochádza k plneniu povinností vo vzťahu ku verejným rozpočtom (napr. platenie miestnych daní). Kritizovaným je aj to, že do tohto výpočtu nepatrí platenie zamestnaneckých miezd, čo spôsobuje enormné navýšenie neproduktívnych nákladov pre podnikateľské subjekty. Veríme, že tieto skutočnosti sa zohľadnia v rámci prebiehajúceho legislatívneho procesu.
- 2. osobné dôvody:** Nezdaňujú sa taktiež platobné operácie zákonom ustanoveného okruhu osôb. Ide najmä, nie však výlučne, o orgány verejnej moci ako napr. Štátna pokladnica, súdni exekútori a pod.³⁵ Aj tu však musíme vysloviť, že právna úprava nie je premyslená čo do dôsledkov. Možno to demonštrovať na výkone exekúcie. Ako aj z predošlých riadkov vyplýva, platobné operácie súdnych exekútorov nie sú predmetom dane. Na strane druhej však platobné operácie, ktoré vykonávajú zamestnávateľia pri zrážkach zo mzdy, ako jednému zo spôsobov výkonu exekúcie podľa zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, už predmetom dane sú. Aplikáčna prax možno prinesie ďalšie obdobné prípady, ktoré by si zasluhovali obdobne ako ten načrtnutý pozornosť a následnú úpravu.

³⁴ V prípade neziskových subjektov je však uvedené opatrenie logické a zapadá do koncepcie podpory štátu aj týmto spôsobom.

³⁵ Takéto členenie sa v daňovej teórii zvykne spájať skôr s inštitútom oslobodenia od dane, avšak Zákon o transakčnej dani neobsahuje úpravu tohto fakultatívneho daňového prvku.

Vzhľadom na pomerne široký rozsah transakcií, ktoré podliehajú transakčnej dani, odborná obec kritizuje, že zákonná úprava má extrateritoriálne účinky v prípadoch s medzinárodným prvkom, čo môže viesť k situáciám, že predmetná daň sa môže vzťahovať aj na operácie zahraničných subjektov a pritom nemusia so Slovenskou republikou vôbec súvisieť.³⁶ Tu uvedené opatrenie naráža na problém daňovej suverenity. Tieto extrateritoriálne účinky môžu viesť k aplikačným problémom a potenciálnym kolíziám daňových jurisdikcií štátov, ktoré si taktiež uplatňujú svoju vlastnú daňovú suverenitu na subjekty a finančné transakcie spadajúce do pôsobnosti tamojších právnych predpisov.

Pokiaľ ide o kvantitatívne vyjadrenie predmetu dane, t. j. **základu dane**, ten je upravený v § 5 Zákona o transakčnej dani. Základom dane je suma finančných prostriedkov odpísaná z platobného účtu daňovníka pri finančnej transakcii. V osobitných prípadoch môže byť základom dane aj suma preúčtovaných nákladov súvisiacich s vykonaním finančnej transakcie, ktorá sa vzťahuje na činnosť daňovníka vykonávanú v tuzemsku, alebo suma finančnej transakcie vzťahujúcej sa na činnosť daňovníka vykonávanú v tuzemsku, ktorú vykonala iná osoba ako daňovník a ktorú mu táto iná osoba preúčtovala, ak ju vie daňovník preukázať.

Posledným obligatónnym daňovým prvkom upraveným v § 6 Zákona o transakčnej dani je **sadzba dane**. Právna úprava obsahuje kombináciu pohyblivej (percentuálnej) a pevnej sadzby dane. Sadzba je diferencovaná v závislosti od formy finančnej transakcie. V prípade hotovostných platieb sa uplatňuje sadzba dane vo výške 0,4 %, najviac 40 eur za finančnú transakciu. Naproti tomu sa pri hotovostných výberoch uplatňuje sadzba 0,8 % zo základu dane bez obmedzenia. Pevná sadzba dane je vo výške 2 eur a aplikuje sa za použitie platobnej karty vydanéj k transakčnému účtu.

Ako už sme skôr uviedli, Zákon o transakčnej dani obsahuje aj úpravu vybraných procesno-právnych otázok. Jednou z nich je aj úprava zdaňovacieho obdobia. Zdaňovacím obdobím je spravidla jeden kalendárny mesiac, no v prípade použitia platobných kariet je zdaňovacím obdobím kalendárny rok, v ktorom bola platobná karta použitá. Transakčnú daň v zásade vyberá a odvádza platiteľ dane po uplynutí zdaňovacieho obdobia. V prípade poskytovateľov platobných služieb mimo územia SR má takúto povinnosť samotný daňovník, čo je opodstatnené, no na strane druhej tu vnímame aj veľmi veľké riziko, pokiaľ ide o platobnú disciplínu a možný vznik únikov na tejto dani (aj z dôvodu nezalosti týchto povinností). Platitelia dane majú aj viaceré nepeňažné povinnosti. V tejto súvislosti je potrebné uviesť predovšetkým povinnosť podať oznámenie o výške dane, ktorého vzor určilo Finančné riaditeľstvo SR. Ide je veľmi dôležitú povinnosť nepeňažnej povahy, ktorá sa v zmysle zákona považuje za daňové priznanie podľa zákona č. 563/2009 Z. z. o správe dani (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj ako „Daňový poriadok“).³⁷

³⁶ Transakčná daň má stále vážne nedostatky. In: *Slovenská komora daňových poradcov* [online]. 19. 2. 2025 [cit. 2025-07-27]. Dostupné na: <https://new.skdp.sk/clanky/transakcna-dan-ma-stale-vazne-nedostatky>.

³⁷ Všeobecná úprava podávania daňových priznaní je konkrétne upravená v § 15 a nasl. Daňového poriadku.

Okrem toho majú platitelia dane podľa Zákona o transakčnej danie povinnosť viesť a uchovávať záznamy, čo je príznačná povinnosť pre nepriame dane.³⁸

V prípade, ak sa vykonáva transakcia z transakčného účtu u poskytovateľa bankových služieb v tuzemsku, ide o veľmi efektívny nástroj, ktorému sa daňovníci nebudú môcť vyhnúť. Iná situácia nastáva u poskytovateľov platobných služieb v zahraničí, keď splnenie alebo nespĺnenie daňovej povinnosti závisí predovšetkým od platobnej disciplíny samotných daňovníkov. Ako však ďalej poukážeme na príklade štátov, ktoré už majú praktickú skúsenosť s podobnou daňou, predmetné konsolidačné opatrenie so sebou spája možné ďalšie riziká.

3.3 DAŇ Z FINANČNÝCH TRANSAKCIÍ V MAĎARSKU

Základný právny rámec pre zdaňovanie finančných transakcií v Maďarskej republike je daný Zákonom CXVI z roku 2012 o dani z finančných transakcií (ďalej aj ako „maďarský Zákon o transakčnej dani“). Prijatie tohto daňového opatrenia bolo motivované predovšetkým snahou o konsolidáciu verejných financií po krízovom období roku 2010. Táto daňová úprava je charakteristická svojou komplexnosťou a pravidelnými novelizáciami, ktoré reagujú na aktuálne fiskálne potreby štátu, ako aj na zmeny v rámci spoločenských vzťahov.

Zaujímavým faktom je to, že „systém“ transakčnej dane bol dopĺňaný v Maďarsku aj podzákonnými právnymi predpismi. Konkrétne tu máme na mysli doplnenie o **daň z transakcií s cennými papiermi**, ktorá je upravená vo vládnom nariadení č. 257/2022. Tejto subkategórii transakčnej dane však nebudeme v ďalšom texte venovať bližšiu pozornosť vzhľadom na obmedzený rozsah článku a zameriame sa na obligatórne konštrukčné prvky dane z finančných transakcií.

V § 2 maďarského Zákona o transakčnej dani nájdeme definície základných pojmov, s ktorými právna úprava ďalej pracuje a odkazuje naň. Svoju pozornosť upriamime na pojem platobná (finančná) operácia a platobný účet.³⁹

Pokiaľ ide o **platobnú operáciu**, možno ňou rozumieť podľa § 2 ods. 6 príkaz iniciovaný platiteľom, príjemcom, osobou oprávnenou vydať úradný prevodný príkaz a osobou vydávajúcou prevodný príkaz a v prípade splácania úveru finančnej inštitúcie, ktorá nepatrí medzi poskytovateľov platobných služieb, ale poskytuje úvery a peňažné pôžičky, hotovostná platba – realizácia, bez ohľadu na právny vzťah medzi platiteľom a príjemcom, vrátane splácania úveru, operácie smerujúcej k účtovaniu provízií a poplatkov a pod.⁴⁰

Podľa § 2 ods. 7 maďarského Zákona o transakčnej dani je **platobným účtom** účet podľa osobitného právneho predpisu.⁴¹

³⁸ Záznamy musia byť uchovávané najmenej do uplynutia lehoty pre zánik práva vyrubiť daň podľa Daňového poriadku.

³⁹ V tomto kontexte používame pojem „platobná/platobný“ v synonymickom význame s pojmom „finančná/finančný“, čo je spôsobené, že preklady maďarského slova „fizetési“ sa rôznia.

⁴⁰ Bližšie pozri: Zákon CXVI z roku 2012 o dani z finančných transakcií, § 2 ods. 6.

⁴¹ Týmto osobitným právnym predpisom je maďarský Zákon LXXXV z roku 2009 o poskytovaní platobných služieb.

Prvým konštrukčným prvkom, ktorý rozanalyzujeme v tejto súvislosti, je **subjekt dane**. Právna úprava tu obdobne ako tá slovenská rozlišuje medzi osobou daňovníka a platiteľom dane. Daňovníkom je osoba, ktorá uskutočňuje finančnú transakciu z transakčného účtu a vzniká jej samotná daňová povinnosť. Platiteľom dane je zase poskytovateľ platobných služieb (napr. banky), a to aj cezhraniční poskytovatelia platobných služieb, ak poskytujú služby v Maďarsku.⁴² Zaujímavosťou je to, že aktuálne nastavenie transakčnej dane je také, že táto povinnosť sa týka aj nepodnikateľského sektora. Zároveň aj tu právna úprava obsahuje negatívne vymedzenie predmetu dane z vecných a osobných dôvodov.⁴³

Nad rámec toho zákonná úprava v § 4 explicitne upravuje moment vzniku povinnosti zaplatiť daň z finančných transakcií. Táto vzniká dňom uskutočnenia platobnej transakcie a transakcie, ktorá sa nepovažuje za platobnú transakciu.

Predmetom dane sú podľa § 3 maďarského Zákona o transakčnej dani finančné transakcie ako prevody peňazí (vrátane prevodov v rámci banky, ak nejde o prevod medzi vlastnými účtami rovnakej osoby v rovnakej banke), platby a výbery hotovosti. Od roku 2022 sa rozšíril rozsah aj na cezhraničné poskytovanie platieb, úverov a zmeňarenských služieb.

Pokiaľ ide o **základ dane**, ten je diferencovaný v § 6 maďarského Zákona o transakčnej dani v závislosti od konkrétnej platobnej transakcie. Zovšeobecnením však možno uviesť, že základom dane je suma alebo hodnota transakcie (debetná suma, suma prevodu atď.).

Všeobecná **sadzba dane** je 0,45 % zo sumy transakcie, ale s maximálnym obmedzením 20 000 HUF na transakciu. Iná sadzba dane je však v prípade hotovostných výberov (transakcií). Tu sa uplatňuje sadzba 0,9 % bez obmedzenia. Platby kartou sú zdaňované pevnou sadzbou dane vo výške 500 HUF ročne. Sadzby dane sa v čase menili. Možno pritom poukázať na poslednú zmenu, keď od 1. októbra 2024 sa pre menové konverzie zavádza dodatočná daň 0,45 % s obmedzením 20 000 HUF.

Okrem vyššie analyzovaných hmotnoprávných ustanovení obsahuje maďarský Zákon o transakčnej dani aj procesné ustanovenia (§ 9), v rámci ktorých sú tiež riešené len parciálne otázky.

4. KOMPARATÍVNE ZHRNUTIE A ĎALŠIA BUDÚCNOSŤ DANE Z FINANČNÝCH TRANSAKCIÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

4.1 KOMPARATÍVNE ZHRNUTIE PRÁVNEJ ÚPRAVY TRANSAKČNEJ DANE V SR A MAĎARSKU

Daň z finančných transakcií predstavuje v oboch skúmaných štátoch nástroj fiskálnej politiky so stabilizačnou funkciou. Kým Maďarsko zaviedlo tento typ dane už v roku 2012 s cieľom konsolidovať verejné financie po hospodárskej kríze,

⁴² Pojem platiteľ dane je zadaný v rámci § 2 ods. 8 maďarského Zákona o transakčnej dani.

⁴³ Blížšie pozri: Zákon CXVI z roku 2012 o dani z finančných transakcií, § 3 ods. 3.

SR pristúpila k jej zavedeniu až od v roku 2025 ako reakciu na rastúci deficit a potrebu konsolidácie verejných financií. Možno zároveň konštatovať, že slovenská právna úprava sa inšpirovala maďarským modelom, čo sa prejavuje najmä v analyzovaných konštrukčných prvkoch dane.

Z hľadiska osobného rozsahu je slovenská transakčná daň adresovaná predovšetkým podnikateľským subjektom, t. j. právnickým osobám, fyzickým osobám – podnikateľom⁴⁴ a organizačným zložkám zahraničných osôb. Oproti tomu maďarská úprava zahŕňa aj nepodnikateľský sektor, čím má širší dopad na ekonomiku a obyvateľstvo. Vecný rozsah predmetu dane je v Maďarsku komplexnejší – zdaňuje nielen domáce finančné prevody, výbery hotovosti a platby, ale aj menové konverzie, cezhraničné transakcie a poskytovanie úverov.

Rozdiely právnych úprav sú aj v sadzbách dane. Slovenská zákonná úprava stanovuje sadzbu 0,4 % na bezhotovostné prevody (s maximálnym limitom 40 eur) a 0,8 % na výbery hotovosti (bez limitu), zatiaľ čo maďarská úprava pracuje so sadzbami 0,45 % (s maximálnym limitom 20 000 HUF) a 0,9 % (bez limitu). Oba systémy uplatňujú aj pevnú ročnú sadzbu dane za používanie platobnej karty, avšak taktiež v rozdielnych výškach (2 eur vs. 500 HUF).

Rozdiel možno vidieť aj pokiaľ ide o explicitnú úpravu momentu vzniku daňovej povinnosti, kedy slovenský zákonodarca ponechal túto otázku neupravenú, čo znamená, že túto informáciu je potrebné implicitne vyvodzovať z kontextu právnej úpravy.

Z komparatívneho hľadiska možno konštatovať, že slovenská právna úprava predstavuje zjednodušenú a užšie zameranú verziu maďarského modelu. Zatiaľ čo maďarská transakčná daň má charakter stabilného a dlhodobo etablovaného fiskálneho nástroja s univerzálnym dosahom, slovenská úprava má skôr experimentálny a selektívny charakter, orientovaný na podnikateľské prostredie.

4.2 ĎALŠIA BUDÚCNOSŤ DANE Z FINANČNÝCH TRANSAKCIÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Transakčná daň je z rozpočtového hľadiska jedným z najzásadnejších opatrení v rámci konsolidácie ako takej. O tom svedčí aj to, že v súvislosti s týmto opatrením sa predpokladali rozpočtové príjmy v roku 2025 na úrovni 723 mil. eur⁴⁵ (z celkovo 2,6 až 2,7 miliárd eur v rámci 2. konsolidačného balíčka). Otázne však je, či aktuálne nastavenie dane z finančných transakcií prinesie želaný efekt.⁴⁶ Predikcie rozpočtových

⁴⁴ To platí len do konca roka 2025, ako sme spomenuli už aj v skorších častiach predmetného článku z dôvodu novelizácie Zákona o transakčnej dani.

⁴⁵ Zavedenie novej dane z finančných transakcií prerokuje v zrýchlenom režime. In: *Národná rada Slovenskej republiky* [online]. 26. 9. 2024 [cit. 2025-09-03]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=udalosti/udalost&MasterID=56947>.

⁴⁶ Aj efektívnosť skoršej Tobinovej dane je v rámci vedeckej obce veľmi často diskutovanou otázkou. Napríklad aj autori McCulloch a Pacillo sa vo svojej výskumnej činnosti venovali možnosťami nastavenia Tobinovej dane, aby priniesla čo najvyššie daňové príjmy (bližšie: MCCULLOCH, N. – PACILLO, G. The Tobin Tax: A Review of the Evidence. *IDS Research Reports*. 2011, Vol. 11, No. 68, s. 1–77). Efektívnosť tejto dane sa venovali aj autori Erdogu a Balseven (bližšie: ERDOGU, M. – BALSEVEN, H. How Effective is the Tobin Tax in Coping with Financial Volatility? *Sosyal Bilimler Dergisi*. 2006, Vol. 6, No. 1, s. 107–128).

príjmov nemusia byť vonkoncom také, ako boli predpokladané Ministerstvom financií SR a realita môže byť diametrálne odlišná, čo sa v podstate aj za prvé 3 mesiace (apríl až jún 2025) potvrdilo. Tu uvedené opatrenie naráža aj na otázku proporcionality, keďže negatívne dopady, ktoré sú s ním spojené (viď nižšie), prekračujú podľa nášho názoru jeho skutočný rozpočtový význam.

Zo správy Ministerstva financií SR, ktorá bola publikovaná dňa 1. 8. 2025, vyplýva, že v prvých troch mesiacoch od zavedenia transakčnej dane sa podarilo štátu vybrať na tejto dani 134,6 mil. eur.⁴⁷ Z pôvodne predpokladaných príjmov za mesiace apríl až december 2025 na úrovni 550 mil. eur došlo ku korekcii pôvodných očakávaní. Tu však treba dodať, že aj suma 550 mil. eur je výsledkom zrealnenia očakávaní, pretože, ako sme už uviedli, spočiatku sa predpokladali príjmy z tohto konsolidačného opatrenia presahujúce 700 mil. eur, čo koniec koncov potvrdzuje aj zákon č. 345/2024 Z. z. o štátnom rozpočte na rok 2025. Aktuálne ministerstvo predpokladá, že príjmy za prvých 9 mesiacov od zavedenia tejto dane budú vo výške 420 mil. eur. Ako dôvod tohto poklesu príjmov je uvádzaná globálna neistota spojená s americkými clami.⁴⁸ Ďalej však poukážeme, že príčiny tohto poklesu príjmov, ktoré boli zo strany zákonodarcu a predkladateľa návrhu zákona ignorované, môžu byť aj iné.

Zároveň je potrebné uviesť, že aktuálne hodnotenie (ne)efektivity tohto konsolidačného opatrenia by však bolo predčasné. Relevantné stanovisko bude možné zaujať až koncom januára 2026, kedy budeme disponovať komplexnými informáciami o príjmoch z transakčnej dane za prvých 9 mesiacov od jej zavedenia. Domnievame sa, že tieto ekonomické ukazovatele budú determinovať aj ďalšiu budúcnosť tejto dane v podmienkach SR, resp. jej ďalšiu podobu, ako i konštrukčné prvky.

Pred SR bolo Maďarsko jediným členským štátom EÚ, ktorý daň z finančných transakcií do svojej daňovej sústavy zaviedol. Na jeho príklade, ako aj na príklade skupiny štátov Južnej Ameriky možno identifikovať viaceré riziká, ktoré so sebou daň z finančných transakcií prináša.⁴⁹ Podľa Slovenskej bankovej asociácie, ktorá sa touto problematikou veľmi podrobne zaoberala, možno hovoriť konkrétne o nasledovných rizikách:

1. návrat k hotovostným platbám:

Jedným z negatívnych následkov dane z finančných transakcií bolo enormné zvýšenie objemu hotovosti v peňažnom obehú. Dá sa povedať, že členské štáty EÚ, vrátane SR, po dlhšie obdobie bojujú proti hotovostným transakciám. Toto snaženie vyúsťilo v našich podmienkach do prijatia zákona č. 394/2012 Z. z. o obmedzení platieb

⁴⁷ Príjem z dane z finančných transakcií za prvé 3 mesiace zodpovedá zmenám, ktoré nastali počas roka. In: *Ministerstvo financií Slovenskej republiky* [online]. 1. 8. 2025 [cit. 2025-09-03]. Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/prijem-z-dane-z-financnych-transakcii-za-prve-3-mesiace-zodpoveda-zmenam-ktore-nastali-pocas-roka.html>.

⁴⁸ Tamtiež.

⁴⁹ Na (ne)efektivitu Tobinovej dane či transakčných daní poukazovali aj Youngren a Labuszewski (bližšie: YOUNGREN, S. – LABUSZEWSKI, J. W. Impact of Tobin Taxes. In: *CME Group* [online]. 22. 10. 2010 [cit. 2025-07-27]. Dostupné na: <https://www.cmegroup.com/education/files/Tobin-Taxes.pdf>).

v hotovosti v znení neskorších predpisov.⁵⁰ Väčší objem hotovosti predstavuje veľké riziko aj z hľadiska únikov na daniach všeobecne, a teda nie len na dani z finančných transakcií. Ďalej treba povedať, že v krajinách Južnej Ameriky, ktoré taktiež zaviedli obdobnú daň, sa okrem hotovosti začali v obchodnom styku používať aj tzv. kvázi peniaze (najčastejšie šeky, vkladové listy a pod.).⁵¹ Podľa dostupných informácií narástol v Maďarsku v rokoch 2013 až 2020 objem hotovostných platieb až na dvojnásobok,⁵² čo je, ako sme už uviedli, veľmi nežiaduci jav z viacerých hľadísk, no predovšetkým možnosti sledovania toku jednotlivých finančných transakcií.

2. volatilita rozpočtového príjmu:

Ako bolo uvedené vyššie, pri tomto konsolidačnom opatrení sa očakávajú pomerne vysoké príjmy pre štátny rozpočet. Prax Maďarska a štátov Južnej Ameriky predznamenáva, že tento daňový príjem nie je stabilný, ale možno ho označiť za pomerne volatilný. Je to dané tým, že adresáti tejto dane sa vedia veľmi rýchlo adaptovať na nové daňové prostredie, o čom svedčí napríklad aj vyššie popísaný problém, ktorým je nárast hotovostných platieb v ekonomike. To je najzásadnejší faktor, ktorý ovplyvňuje (ne)efektívnosť tohto konsolidačného opatrenia. Volatilita príjmov z dane z finančných transakcií môže viesť k modifikácii obligatórnych prvkov dane, a to predovšetkým sadzby dane či základu dane. Z vyššie uvedených dôvodov sa z ekonomického hľadiska odporúča využiť tohto daňového nástroja len na krátke (prechodné) obdobie.

3. rast cien v oblasti finančných služieb:

Daň z finančných transakcií neznamená dodatočnú záťaž (administratívnu, ale aj ekonomickú) len na samotných daňovníkov, ale aj na banky, ktorým plynú z príslušných právnych predpisov viaceré povinnosti, keďže tieto inštitúcie majú postavenie platiteľa dane, pokiaľ sú poskytovateľmi platobných služieb usadenými na území SR. Podľa dostupných informácií z Maďarska možno konštatovať, že od roku 2006 sa vývoj cien finančných služieb v tejto krajine odchyľil od priemeru v EÚ, pričom skokové nárasty cien bolo možné zaznamenať v rokoch 2013 až 2016 a taktiež v rokoch 2023 až 2025.⁵³ Je vysoko pravdepodobné, že implementácia týchto opatrení do činností bánk a náklady s tým spojené budú viesť k podobnému trendu aj v podmienkach SR, a teda k postupnému nárastu cien finančných služieb.

4. zníženie úverovej aktivity:

Zvyšovanie hotovosti v obehu môže vplývať aj na zníženie úverovej aktivity jednotlivcov. V krajinách Južnej Ameriky bolo možné po implementácii transakčnej dane pozorovať pokles vkladov. Táto skutočnosť ovplyvnila negatívnym spôsobom

⁵⁰ Aj tu však treba dodať, že limity sa v našich podmienkach značným spôsobom zbenevolizovali, keď pri právnických osobách došlo k zvýšeniu limitu z 5 000 eur na 15 000 eur. Týmto krokom došlo k vypusteniu rôznych limitov uplatňovaných pri fyzických osobách a právnických osobách.

⁵¹ LAZNIA, M. Daň z finančných transakcií. In: *Slovenská banková asociácia* [online]. 2. 10. 2024 [cit. 2025-07-27]. Dostupné na: <https://www.sbaonline.sk/wp-content/uploads/2024/10/SBA-tema-dan-z-financnych-transakcii-02-10-2024.pdf>.

⁵² VÉGSŐ, T. – BELHÁZYNÉ, Á. I. – BÓDI-SCHUBERT, A. Cash or Card? – An Explorative Analysis of Consumers' Payment Behaviour in Hungary. *Public Finance Quarterly*. 2018, Vol. 63, No. 4, s. 455–479.

⁵³ LAZNIA, c. d.

aj ponuku úverov, čo malo dopad aj na podnikateľské prostredie (predovšetkým sektory, ktoré využívajú pri financovaní podnikateľských aktivít externé zdroje).⁵⁴ Nateraz je otázne, či skúsenosti z krajín Južnej Ameriky, pokiaľ ide o zníženie úverovej aktivity, sa potvrdia aj v prípade SR.⁵⁵

Vzhľadom na praktickú skúsenosť iných štátov (viď vyššie) s touto daňou možno uviesť, že pri diskusiách o budúcnosti dane z finančných transakcií v podmienkach SR prichádzajú do úvahy v zásade tieto tri scenáre:

- a) zachovanie statusu quo:** V tomto prípade ide o najmenej pravdepodobný scenár. Aktuálne už prebiehajú v zákonodarnom orgáne diskusie o legislatívnom návrhu na zmenu transakčnej dane. Ďalším argumentom v neprospech tohto scenára sú aj skúsenosti iných štátov a názory ekonomickej obce. Ako už bolo uvedené, adresáti tejto dane sa vedú relatívne rýchlo adaptovať na tento daňový nástroj, čo viedlo napr. v Maďarsku k zmenám daňových prvkov. Okrem toho sa tento druh dane skôr využíva len v krátkodobom (pokrízovom) horizonte a ekonómovia ho nepovažujú za stabilný a esenciálny článok daňovej sústavy.
- b) zrušenie transakčnej dane:** Pokiaľ ide o tento scenár, tu je potrebné rozlišovať krátkodobý a dlhodobý horizont. Z krátkodobého hľadiska nepredpokladáme zrušenie transakčnej dane s ohľadom na jej rozpočtový význam v rámci konsolidácie verejných financií SR. Z dlhodobého hľadiska sa však domnievame, opierajúc sa o prevažný postoj ekonomickej obce, že táto daň bude zrušená.
- c) zmeny daňových prvkov:** Tento scenár je z toho krátkodobého hľadiska podľa nášho názoru najreálnejší s prihliadnutím na prebiehajúci legislatívny proces. Zaujímavým faktom v porovnaní napr. s Maďarskom je to, že aktuálne sa diskutuje o zmenách, ktorými by malo dôjsť k „zúženiu“ aplikačného rozsahu tejto dane a nie o jej rozšírení pre zníženie efektivity tohto daňového opatrenia.

Budúcnosť transakčnej dane je v tomto momente neistá. Z krátkodobého hľadiska sa však domnievame, že daň z finančných transakcií bude pozmenená, pokiaľ ide o jej obligatórne konštrukčné prvky. Zastávame však stanovisko, že z dlhodobého hľadiska nie je toto daňové opatrenie udržateľné pre viaceré riziká a dôsledky, ktoré sú s ním späté. Tým najzásadnejším rizikom je podľa nášho názoru zmienené zvyšovanie objemu hotovosti v peňažnom obeh, čo má so sebou spojené ďalšie negatívne presahy. To je v príkrom rozpore s iniciatívami členských štátov EÚ v boji proti úniku na daniach, boji proti praniu špinavých peňazí či financovaniu terorizmu.

⁵⁴ RESTREPO, F. The Effects of Taxing Bank Transactions on Bank Credit and Industrial Growth: Evidence from Latin America. *Journal of International Money and Finance* [online]. 2019, Vol. 93, s. 335–355 [cit. 2025-07-27]. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.jimonfin.2019.02.005>.

⁵⁵ Nevýhodám tzv. Tobinovej dane sa venovali aj iní autori (bližšie: napr. ARESTIS, P. – SAWYER, M. How Many Cheers for the Tobin Transactions Tax. In: *Cambridge Journal of Economics* [online]. 1997, Vol. 21, No. 6, s. 753–768 [cit. 2025-07-27]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/23599771>).

ZÁVER

Zavedenie dane z finančných transakcií na Slovensku predstavuje ambiciózne a z rozpočtového hľadiska kľúčové opatrenie, ktorého cieľom je konsolidácia verejných financií. Ako sme v tomto článku analyzovali, tento krok bol priamou reakciou na zhoršujúci sa fiskálny stav verejných financií štátu akcelerovaný bezprecedentnými globálnymi udalosťami, ako bola pandémia COVID-19 a vojna na Ukrajine, ktoré vygenerovali značné rozpočtové deficity.

Vláda SR podobne ako niektoré iné členské štáty EÚ, ktorých štátne rozpočty boli v minulom období výrazne dotknuté, bola nútená hľadať nové zdroje príjmov a implementovať reštriktívne opatrenia v rôznych oblastiach (daňovej, sociálnej a pod.). Hoci deklarované zámery zahŕňali princípy solidarity a spravodlivého rozloženia daňového bremena, spôsob schvaľovania zákona a absencia adekvátnej diskusie s odbornou verejnosťou vyvolali už od počiatku značné obavy a kritiku nie len odbornej, ale aj širšej verejnosti, ktorá veľmi citlivo vníma zmeny v oblasti zdaňovania.

Naše hodnotenie dane z finančných transakcií v podmienkach SR, založené na teoretických východiskách a predovšetkým praktických skúsenostiach z iných krajín, ako sú Maďarsko a vybrané štáty Južnej Ameriky, odhaľuje niekoľko kľúčových rizík, ktoré by mohli narušiť predpokladanú efektivitu tohto nástroja (nárast objemu hotovostných platieb, volatilita dane, nárast cien finančných služieb, zníženie úverovej aktivity a ďalšie).

Ďalšia budúcnosť dane z finančných transakcií v podmienkach SR je v súčasnom období predmetom intenzívnych diskusií a neistoty. Hoci sa z krátkodobého hľadiska javí zrušenie tejto dane ako nepravdepodobné vzhľadom na jej deklarovaný rozpočtový prínos v rámci konsolidačného úsilia, najrealistickejším scenárom je zmena jej obligatórnych konštrukčných prvkov, čo sa v období prípravy tohto článku aj potvrdilo.⁵⁶

Z dlhodobého hľadiska však prevažuje názor ekonomickej obce, že daň z finančných transakcií v súčasnej podobe nie je udržateľná a nemala by tvoriť esenciálnu súčasť daňovej sústavy. Jej inherentné nedostatky, predovšetkým stimulácia hotovostného obehu a s tým spojené riziká pre transparentnosť finančných tokov, sú v priamom rozpore s modernými požiadavkami na fiskálnu stabilitu a boj proti nelegálnym finančným praktikám.

Napriek tomu sme toho názoru, že aktuálne znenie Zákona o transakčnej dani nie je optimálne a aj po komparácii slovenskej a maďarskej úpravy dane z finančných transakcií sme dospeli k nasledovným návrhom *de lege ferenda*:

- rozšírenie vecných výnimiek v rámci predmetu dane upravenom v § 4 ods. 2 Zákona o transakčnej dani o transakcie za účelom úhrad miestny daní a poplatkov a zamestnaneckých miezd,
- odstránenie nezrovnalostí pri výkone exekúcie – konkrétne nezdaňovanie platobných operácií zamestnávateľov pri zrážkach zo mzdy v rámci výkonu exekúcie,

⁵⁶ Posledná novelizácia Zákona o transakčnej dani zredukovala okruh povinných osôb o fyzické osoby – podnikateľov. Predmetná právna úprava by mala nadobudnúť účinnosť dňa 1. 1. 2026 (bližšie: Detaily návrhu zákona. In: *Národná rada Slovenskej republiky* [online]. 15. 4. 2025 [cit. 2025-09-03]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=10268>).

- odstránenie extrateritoriálnych účinkov – spresnenie pôsobnosti Zákona o transakčnej dani pri finančných operáciách zahraničných subjektov nesúvisiacich so SR,
- explicitná úprava vzniku daňovej povinnosti po vzore iných zákonov o daniach a maďarského Zákona o transakčnej dani.

Konečné zhodnotenie efektivity a reálnych dopadov tejto dane bude možné až po získaní dostatočných dát, čo sa očakáva v roku 2026. Tieto informácie budú kľúčové pre strategické rozhodnutia o jej budúcnosti v slovenskej sústave. Budúce úpravy a prípadné prehodnotenie preto musia vychádzať z reálnych dát a komplexného posúdenia jej vplyvu na ekonomiku a finančný systém.

prof. JUDr. Miroslav Štrkolec, PhD.
Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
miroslav.strkolec@upjs.sk
ORCID: 0000-0001-8712-1945

JUDr. Ladislav Hrabčák, PhD., Ph.D.
Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
ladislav.hrabcak@upjs.sk
ORCID: 0000-0002-4670-3399